

**MINISTERIEEL BESLUIT HOUDENDE
BESCHERMING ALS MONUMENT, STADS- OF DORPSGEZICHT**

**DE VLAAMSE MINISTER VAN BINNENLANDSE AANGELEGENHEDEN,
AMBTENARENZAKEN EN SPORT,**

Gelet op het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij decreten van 22 februari 1995 en 8 december 1998;

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, gewijzigd bij bijzondere wet van 8 augustus 1988, inzonderheid artikel 6, § 1, I, 7 ;

Gelet op het besluit van de Vlaamse regering van 13 juli 1999 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse regering;

Gelet op het ministerieel besluit van 14 maart 2000 houdende ontwerp van lijst van voor bescherming vatbare monumenten, stads- en dorpsgezichten;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van 09 november 2000,

BESLUIT :

Artikel 1. Wordt beschermd, overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976, gewijzigd bij decreten van 22 februari 1995 en 8 december 1998:

Omwille van het algemeen belang gevormd door zijn historische, in casu architectuurhistorische waarde:

- als monument:

De overblijfselen van het kasteel Ter Borch, m.n. de "Bethaniatoren", de funderingen van het waterkasteel met inbegrip van de grachten, alsook de 18de eeuwse gebouwen die behoren tot het kasteel Brouckmans, met name de woning en het poortgebouw, gelegen te Hoeselt (Hoeselt), Dorpsstraat 18;
bekend ten kadaster:
Hoeselt, 1e afdeling, sectie E, perceelnummer(s) 107K(DEEL), 110C2(DEEL), 113A2(DEEL), 115A.

Omwille van het algemeen belang gevormd door zijn historische en socio-culturele waarde:

- als dorpsgezicht:

Omgeving van het kasteel Ter Borch, gelegen Dorpsstraat 18, gelegen te

Hoeselt (Hoeselt), Dorpsstraat ;

bekend ten kadaster:

Hoeselt, 1e afdeling, sectie E, perceelnummer(s) 103A, 107K, 110A2, 110B2DEEL, 110C2, 110V, 110W, 110Y, 110Z, 113A2.

Art. 2.

Dient te worden beschermd als **monument**, de overblijfselen van het 18de eeuws kasteel Ter Borch, met name de "Bethaniatoren", en de funderingen van het voormalig vierkant waterkasteel met inbegrip van de grachten alsook de gebouwen die behoren tot het kasteel Brouckmans, met name de woning en het poortgebouw, omwille van algemeen belang, gevormd door de **historische** waarde, die als volgt wordt omschreven:

De site is zeer oud: de inplanting en de aanleg van de omgrachting dateert uit de periode van de Luikse heerlijkheid Holstraete, voor het eerst vermeld in 1357.

De bouw van het kasteel Ter Borch en van de Bethaniatoren situeert zich in een periode -de eerste helft en het midden van de 17de eeuw- waarin het mode wordt dat vermogenden uit de steden, o.m. leden van de stedelijke magistratuur en kooplieden, op de buiten landerijen kopen, waarop ze kasteelhoeven bouwen. De Tachtigjarige en de Dertigjarige oorlog hadden immers vooral de landelijke bevolking getroffen, terwijl adel en burgerij door de oorlogsgebeurtenissen op allerlei wijzen de mogelijkheid hadden zich te verrijken. Dit is het geval voor Walter de la Montaigne, die in 1612 een vervallen hoevedomein koopt om er een kasteel te bouwen.

Bovendien verplicht de voortdurende geldnood van de strijdende partijen hen ertoe adellijke titels en heerlijke rechten te verkopen en te verpanden. Op die manier weten bepaalde, kapitaalcrachtige families zoals Moffarts en Brouckmans geleidelijk aan een aanzienlijke macht in de landelijke gemeenten op te bouwen, ondersteund door een verstandige huwelijkspolitiek en het verwerven van goederen en gronden, een macht die dan door de bouw van een kasteel of herenhoeve wordt gesymboliseerd.

Omwille van het algemeen belang gevormd door de **historische, in casu architectuurhistorische** waarde van de gebouwen.

De Bethaniatoren - gedateerd 1622 - behoort tot de vroege periode van de voor het Maasland typische traditionele stijl, aangeduid door het vrijwel uitsluitend gebruik van mergelsteen (vensteromlijstingen, banden, hoekbanden), de smeedijzeren muurankers met krullen, de mergelstenen kroonlijst op olijfvormige consoles met trigliefen- en médaillonfries. Qua stijl sluit het gebouw door zijn uitbundige versiering van mergelstenen reliëfs aan bij het Curtiushuis in Luik, dat ongeveer een decennium ouder is.

Het poortgebouw en de woning zijn de enige overblijfselen van het classicistisch kasteel dat in 1756 door de familie Brouckmans werd opgericht, waarbij de woning die vermoedelijk reeds in 1705 werd gebouwd door Lutgardis de Heusch, in classicistische stijl werd aangepast. Vrij authentieke, 18de eeuwse stoffering.

De onmiddellijke omgeving dient te worden beschermd als **dorpsgezicht** omwille van het algemeen belang, gevormd door de **historische en socio-culturele** waarde die als volgt wordt omschreven :

Het domein "Ter Borch" omvatte oorspronkelijk een uitgestrekt gebied aan weerszijden van de Hulstraat.

Het omvatte derhalve ook het huidige park waarin zich de "Bethaniatoren" en de resten van het oorspronkelijk waterkasteel met zijn omgrachting bevinden. Langs het dorpsplein grensde het aan een aantal panden en percelen waarop in het midden van de 18de eeuw het kasteel Brouckmans gebouwd werd.

Het park zelf evolueerde van een geometrisch aangelegde tuin naar een 19de eeuwse landschapspark.

De 19de eeuwse klooster- en schoolgebouwen, het weeshuis van 1897 met zijn uitbreiding van 1911, de kapel van 1903 en de aalmoezenierswoning van 1915 vormen het sluitstuk van een bestemmingsevolutie van het kasteelcomplex.

De kiosk van 1898 en het gemeentehuis van 1838 zijn getuigen van de 19de eeuwse transformatie van de oorspronkelijke, landelijke dries tot eigenlijk dorpsplein.

Art. 3. Met het oog op de bescherming zijn van toepassing:

- A. De beschikkingen van het besluit van de Vlaamse regering van 17 november 1993 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten (Belgisch Staatsblad 10 maart 1994).

Brussel, 29-03-2001

Vlaams minister van Binnenlandse Aangelegenheden,
Ambtenarenzaken en Sport,

Johan SAUWENS

